

جستارهای مبین (نشریه الکترونیکی مؤسسه مطالعات و تحقیقات مبین)

ISSN 2345-2382

سال چهارم، جستار شماره ۴۷؛ انتشار ۱۳۹۵/۱۲/۲۲

توسعه گردشگری پایدار؛ مبانی، شاخصه‌ها و الزامات سیاست‌گذارانه (سازمان جهانی گردشگری)

مترجم: حسین رمضانی
پژوهشگر مؤسسه مطالعات و تحقیقات مبین

مشخصات کتاب‌شناختی این اثر:
سازمان جهانی گردشگری (۱۳۹۵). توسعه گردشگری پایدار؛ مبانی، شاخصه‌ها و الزامات سیاست‌گذارانه،
جستارهای مبین (نشریه الکترونیکی مؤسسه مطالعات و تحقیقات مبین)، سال چهارم، جستار شماره ۴۷.
نشانی دسترسی اینترنتی:

<http://jostar.mrsi.ir/Vol.4/jostar47.pdf>

مؤسسه مطالعات و تحقیقات مبین

<http://www.mrsi.ir>

Email: info@mrsi.ir

نشریه الکترونیکی «جستارهای مبین»، به‌طور خاص برای انتشار بخشی از تأملات و تحقیقات پژوهشگران
رویکرد «توسعه تعالی بخش» انتشار می‌یابد؛ ولی موضوع عام این نشریه «مسئله توسعه» است؛ و آثار تألیفی
و ترجمه‌ای که با رویکردهای مختلف در موضوع توسعه به نگارش درآمده‌اند نیز در آن منتشر می‌شود.
برای دسترسی به مقالات نشریه الکترونیکی «جستارهای مبین» به سایت این نشریه مراجعه کنید.

<http://www.jostar.mrsi.ir>

Email: jostar@mrsi.ir

توسعه گردشگری پایدار؛ مبانی، شاخصه‌ها و الزامات سیاست‌گذارانه

سازمان جهانی گردشگری^۱
مترجم: حسین رمضانی

مقاله حاضر، ترجمه آزاد فصل اول، تحقیقی است با عنوان گردشگری پایدار به سوی توسعه^۲. این تحقیق توسط سازمان جهانی گردشگری و با حمایت مالی کمیسیون اروپا و در قالب پروژه «افزایش توانمندی‌ها برای توسعه گردشگری پایدار» به انجام رسیده است. هدف این تحقیق، افزایش دانش و مسئولیت‌های عمومی پیرامون گردشگری پایدار است. این تحقیق، سعی دارد نشان دهد چگونه گردشگری از مجرای تحقق بایسته‌ها و سیاست‌های توسعه‌ای، می‌تواند وسیله‌ای مناسب برای رشد اقتصادی و اجتماعی باشد، در حالی که کم‌ترین آثار منفی اجتماعی، فرهنگی و محیطی را از خود بر جای می‌گذارد. به منظور تحقق هدف مزبور، ابتدا مفهوم گردشگری پایدار و شاخصه‌های آن تبیین شده‌اند، سپس بخش‌ها و زیربخش‌های دخیل در تحقق توسعه گردشگری پایدار و مسئولیت‌های آن‌ها معرفی شده‌اند، پس از آن، اصول هنجاری و روشی روابط متقابل بخش‌ها باهم در راستای شکل‌گیری فرایندهای توسعه‌ای بیان شده‌اند.

۱. گردشگری پایدار به مثابه ابزاری توسعه‌ای

در طی پنجاه سال گذشته گردشگری به یکی از بزرگ‌ترین بخش‌های اقتصادی جهان تبدیل شده است؛ به گونه‌ای که طبق آمارهای موجود ۹ درصد از سرانه درآمد جهانی (GDP) و بیش از ۲۰۰ میلیون شغل را به خود اختصاص داده است.

سفرهای گردشگری بین‌المللی، به طور مداوم در طول سالیان گذشته رشد نموده است و در سال ۲۰۱۲ به حدود ۱۰۳۵ میلیون سفر بالغ گردیده است. سهم اقتصادهای پویا در جذب سهم بیش‌تری از این میزان سفر بیش‌تر بوده است. سازمان گردشگری جهانی وابسته به سازمان ملل

1. UNWTO
2. Sustainable Tourism for Development

اقتصادی و کاهش فقر در آن کشورها می‌تواند باشد. کارایی و اثربخشی گردشگری به‌عنوان یکی از پیشران‌های توسعه اقتصادی در بسیاری از کشورها مشاهده شده است. به‌عنوان مثال، در سال‌های اخیر گردشگری یکی از عوامل اصلی رشد اقتصادی در بوتسوانا، مالدیو و کیپ ورد در میان کشورهای کمتر توسعه‌یافته بوده است.

علی‌رغم تأثیرات مثبت گردشگری بر توسعه اقتصادی کشورها، برخی از آسیب‌ها نیز از گردشگری نشئت می‌یابند. ذیلاً به برخی از آسیب‌های توسعه گردشگری اشاره می‌شود.

۱) گردشگری یکی از عوامل مؤثر بر تغییرات آب و هوایی است؛ چراکه بر طبق آمارهای جدید حدود ۵ درصد از تولید و پخش CO₂ در سطح جهان مربوط به حمل‌ونقل‌های مرتبط با فعالیت‌های گردشگرانه است.

۲) آلودگی‌های خاکی و آبی ناشی از زباله‌های خشک و تر برجای‌مانده از صنعت گردشگری، برای برخی از مناطق می‌تواند مشکل‌آفرین باشد.

۳) فعالیت‌ها و صنایع مرتبط با هتل‌داری و اسکان گردشگران مصرف‌کنندگان اصلی منابع گران‌بها و تجدیدناپذیر زمینی، آبی و انرژی هستند.

۴) توسعه ناسالم پایگاه‌های گردشگری و فعالیت‌های نامناسب می‌تواند موجب نابودی تنوع زیستی در مناطق حساس گردد. همچنین مدیریت ضعف می‌تواند باعث ایجاد آثار منفی بر میراث فرهنگی مناطق هدف گردشگری شود.

۵) گردشگری می‌تواند از طریق ایجاد محدودیت در دسترسی به منابع و نیز افزایش دادن جنایت و بهره‌کشی‌های جنسی و نیز تهدید نمودن سنت‌ها و

گزارش داده است که روند گردشگری سالانه با نرخ ۵/۶ درصد در حال افزایش است و به نظر می‌رسد این روند افزایشی تا سال ۲۰۳۰ به رقم ۱/۸ میلیارد سفر در سال برسد. با لحاظ آمارها و روند تغییرات قابل پیش‌بینی در زمینه گردشگری، به چند نتیجه مشخص می‌توان دست‌یافت:

۱) گردشگری به یکی از بخش‌های زاینده و پویای اقتصادی تبدیل شده است؛ لذا تغییرات در این حوزه می‌تواند منجر به تأثیرات مثبت یا منفی در کل زنجیره عملکردهای اقتصادی شود. روشن است که استفاده شایسته از این ظرفیت می‌تواند موجب اشتغال‌زایی، افزایش درآمدها و کاهش میزان فقر شود.

۲) رشد گردشگری در کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه‌یافته، سریع‌تر از کشورهای توسعه‌یافته است؛ به‌گونه‌ای که طبق آمارها حدود ۵۰ درصد از کل سفرهای گردشگرانه در این کشورها رخ می‌دهند. بسیاری از کشورهای در حال توسعه، ارزش‌ها و مزیت‌های قابل‌توجهی در حوزه گردشگری دارند و از این جهت، مستعد رشد و جهش هستند. بسیاری از این کشورها دارای مزیت‌های فرهنگی، هنری، مناظر زیبا، حیات‌وحش و کوه‌های مرتفعی هستند که می‌توانند به‌عنوان مقاصد گردشگری مورد توجه قرار گیرند.

۳) گردشگری در بسیاری از کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه‌یافته، یکی از منابع عمده و در برخی دیگر از این کشورها، اصلی‌ترین منبع کسب درآمدهای خارجی است؛ از این رو، گردشگری منبعی دارای دوام و پایدار در توسعه

سازمان جهانی گردشگری ملل متحد (UNWTO) گردشگری پایدار را به مثابه گردشگری از جمله آثار کنونی و آتی اقتصادی، اجتماعی و محیطی گردشگری، نیازهای مشخص گردشگران، صنایع مرتبط، محیط زیست و جوامع محلی و میزبان، توجه دارد. در واقع، پیچیدگی‌هایی که در نگاه سازمان جهانی گردشگری ملل وجود دارد، ارجاع به برخی نکات دارد که ذیلاً مورد اشاره قرار می‌گیرند:

- استفاده بهینه از منابع طبیعی که مؤلفه‌های کلیدی توسعه گردشگری را تشکیل می‌دهند و نگهداری از فرایندهای زیست‌بوم‌شناختی زیربنایی و کمک به حفظ میراث طبیعی و تنوع گیاهی و جانوری؛
- توجه و احترام به اصالت اجتماعی-فرهنگی جوامع میزبان، حفظ نمودن ساختار و میراث زندگی فرهنگی و ارزش‌های سنتی ایشان و همراهی نمودن با فهم درون-فرهنگی و برخورداری از روحیه مدارا و مسالمت‌جویی؛
- اهتمام داشتن به موفقیت، پیاده‌سازی فرایندهای طولانی‌مدت اقتصادی، فراهم کردن منافع اجتماعی-اقتصادی برای تمامی فعالان در زمینه گردشگری و توزیع منصفانه منافع، ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار و فرصت کسب درآمد و دریافت خدمات اجتماعی برای جوامع میزبان و مشارکت در کاهش فقر در این جوامع.

ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی، آثاری منفی بر جوامع محلی بر جای گذارد.

۶) عملکرد اقتصادی یک بخش از اقتصاد، همچون گردشگری، همواره مستعد تأثیرپذیری از عوامل بازار است، عواملی نظیر شرایط اقتصادی، حوادث طبیعی و ملاحظات امنیتی.

۷) با وجود این‌که گردشگری شغل‌های زیادی را در دسترس قرار می‌دهد لکن همواره شرایط تضعیف‌کننده یک بخش اقتصادی حضور دارند و گردشگری نیز از این دسته آسیب‌ها مبری نیست.

آسیب‌هایی که در بالا برشمردیم این ملاحظه جدی را با خود به همراه دارد که توسعه گردشگری در همه کشورهای بایستی به‌دقت برنامه‌ریزی و مدیریت شود. مدیریت و کنترل گردشگری مستلزم آن است که دولت‌ها و حاکمیت‌ها در مشارکت با سایر فعالان در بخش گردشگری، سیاست‌های روشنی را برای کنترل و مدیریت تأسیس و اجرایی نمایند.

۲. اصول زیربنایی گردشگری پایدار

یکی از الزامات بنیادین بخش گردشگری آن است که بایستی اصول گردشگری پایدار را شامل شود و بر روی نیل به اهداف توسعه پایدار تمرکز نماید. در واقع، اصول گردشگری پایدار، شرایط کلی عملکرد بخش گردشگری هستند و توجه به آن‌ها مستلزم پایدار شدن فعالیت گردشگری است.

جدول شاخصه‌ها و اهداف مندرج تحت عنوان گردشگری پایدار	
فراهم نمودن رشد و حیات رقابتی اقتصادی در مقاصد گردشگری و بنگاه‌های اقتصادی مرتبط با این مناطق، به گونه‌ای که این مناطق و بنگاه‌ها بتوانند در درازمدت به شکوفایی بخشیدن و آزادسازی منافع استحصال نشده بپردازند.	رشد و حیات اقتصادی
افزودن سهم گردشگری در رونق، رفاه و شکوفایی منطقه میزبان، بدین گونه که هزینه‌های گردشگر در منطقه انجام شده و آثار اقتصادی آن در همان منطقه خود را نشان دهد.	رونق، رفاه و شکوفایی منطقه‌ای
افزایش تعداد و کیفیت شغل‌های ایجاد شده و حمایت شده توسط گردشگری از نظر سطح پرداختی، شرایط ارائه خدمات و در دسترس بودن فرصت‌های شغلی بدون ملاحظه نژاد، قومیت یا هرگونه محدودیت بلا دلیل دیگر	کیفیت شغلی
بی‌جویی توزیع گسترده مزایای اقتصادی و اجتماعی ناشی شده از گردشگری برای همه گیرندگان و ذی‌نفعان اجتماعی به گونه‌ای که موجب ارتقای میزان فرصت‌ها، درآمد و خدمات کاهش دهنده فقر شود.	عدالت و برابری اجتماعی
فراهم نمودن بستر بهره‌مندی از تجربه‌ای ایمن، رضایت‌بخش و کامل برای گردشگران	ارضای خاطر گردشگران
درگیر نمودن و اجازه دادن به مجامع محلی در برنامه‌ریزی و تصمیم‌سازی درباره مدیریت و توسعه آینده گردشگری در منطقه خودشان در مشارکت با دیگر همکاران	کنترل محلی
حفاظت نمودن و استحکام بخشیدن به کیفیت زندگی در مجامع محلی از طریق استوار ساختن ساختارهای اجتماعی و ایجاد دسترسی به منابع، تسهیلات و خدمات رفاهی و نظام‌های حمایتی و تأمینی، و پرهیز از هرگونه تحقیر یا بهره‌کشی و استثمار اجتماعی	بهره‌وری اجتماعی
محترم شمردن و ارج نهادن به میراث تاریخی، فرهنگی معتبر، سنت‌ها و تمایزات جوامع میزبان	غنا فرهنگی
حفاظت نمودن و ارتقا بخشیدن به کیفیت مناظر و عرصه‌های طبیعی، چه شهری و چه روستایی و پرهیز از تخریب فیزیکی و بصری محیط	یکپارچگی فیزیکی
حمایت از حفظ منابع و مناطق طبیعی، زیستگاه‌ها و حیات وحش و کاستن از تخریب آن‌ها	تنوع بیولوژیکی
کاستن استفاده از منابع نادر و کمیاب در توسعه و اجرای امکانات و خدمات گردشگری	کارایی منابع
کاستن آلودگی هوا، آب و زمین و کاهش دادن تولید زباله توسط بنگاه‌های گردشگری و گردشگران	پاکیزگی محیطی

افزایش درآمد و شغل از خلال فراهم نمودن برخورداری گردشگران از تجارب فرهنگی حضور در مقاصد گردشگری ایجاد می‌نماید نمونه‌ای از پیوند میان ابعاد فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی گردشگری است. بدین ترتیب، یکی از وظایف سنگین فعالان حوزه گردشگری آن است که آثار اجتماعی، فرهنگی و محیطی توسعه و اجرای برنامه‌های خود را مشخص نمایند.

۳. نقش و روابط فعالان در توسعه گردشگری پایدار

گردشگری یک فعالیت چندبُعدی است. بسیاری از فعالان در زمینه گردشگری به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم درگیر آثار و تبعات آن هستند. جدول ذیل فعالان اصلی حوزه گردشگری را شناسایی نموده و نقش آن‌ها را در نیل به گردشگری پایدار مورد ملاحظه قرار داده است.

با توجه به اهدافی که برای توسعه گردشگری پایدار برشمردیم قابل ملاحظه است که برنامه کار گردشگری پایدار بسیار وسیع است. این برنامه کار روی ایجاد مزایای اقتصادی برای مقاصد و جوامع هدف گردشگری از طریق فراهم کردن زمینه رقابت و تجارت رشد پذیر گردشگری متمرکز است. این برنامه کار، می‌تواند موجب خلق شغل شود و آثار مخرب محیط‌زیست را کاهش دهد.

خصیصه بنیادین یک بخش فعال در زمینه گردشگری آن است که بتواند ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی گردشگری را به‌گونه‌ای به هم پیوند دهد که رابطه متقابل این ابعاد باهم منجر به تحقق رفتار و آثاری پایدار در واقعیت گردد. اهمیت این خصیصه بدان خاطر است که گردشگری به‌عنوان فعالیتی اقتصادی به‌شدت به در اختیار داشتن محیطی سالم، فرهنگ‌هایی غنی و جوامع گشاده‌رو و پذیرنده گردشگر وابسته است. فرصتی که گردشگری برای

جدول سازمان‌های فعال در بخش گردشگری و نقش‌های مندرج در ارتباط با آن‌ها	
نقش در تحقق گردشگری پایدار	سازمان‌ها و نهادهای فعال و مرتبط
یکپارچه و هماهنگ‌سازی فعالیت‌ها در قالب سیاست‌ها و توافقات توسعه‌ای دستیاری مالی و تکنیکی به چارچوب‌های کلان و خرد گردشگری پایدار و برنامه‌ها و پروژه‌های فردی یا خصوصی	فعالان بین‌المللی دستیاری توسعه گردشگری فعالان چند سوبیه مرتبط با گردشگری و برنامه‌ریزان فعالان در روابط متقابل تعریف‌شده در موضوع گردشگری
طرح سیاست‌ها و راهبردهای توسعه گردشگری و اجرای آن ارتباط دادن موضوع گردشگری به پهنه وسیع سیاست‌ها و راهبردهای حاکمیتی در عرصه اجتماع (فرهنگ، سیاست و اقتصاد)	حکومت ملی وزارت یا سازمان گردشگری سایر وزارتخانه‌ها فعالان حوزه گردشگری وابسته به بدنه حاکمیت نظیر سازمان‌های مردم‌نهاد دارای مجوز از وزارت کشور

قانونمند نمودن، تنظیم و استانداردسازی روابط میان اجزای دخیل در فرایند اجرا برنامه‌ریزی زیربنایی و توسعه مدیریت منابع ایجاد ارتباطات، ارائه اطلاعات و فراهم‌سازی بستر مشارکت و فعالیت اقتصادی و بازاری	سایر نهادهای حاکمیتی درگیر در موضوع گردشگری نظیر سازمان مراتع و جنگل‌ها یا سازمان محیط‌زیست
برنامه‌ریزی و جهت‌دهی راهبرد محلی در راستای توسعه پایدار گردشگری در منطقه اجرای سیاست‌ها و دستورالعمل‌ها توسعه و مدیریت زیربنایی در منطقه مداخله ساختاری متناسب با نقش ساختاری تعریف‌شده، ایجاد هماهنگی و حمایت از اقدامات در چارچوب سیاست‌ها و برنامه‌ها	حکومت منطقه‌ای (نهادهای دولتی استانی) دولت محلی مجامع حقوقی و قانون‌گذار محلی نظیر شوراهای محلی سازمان‌های مقصد در مدیریت محلی (عمومی یا خصوصی)
نمایندگی، نفوذ و تأثیرگذاری بر بخش‌های اجرایی خدمات گردشگری ارتباط با بازارهای درون‌مرزی و برون‌مرزی فراهم نمودن زمینه‌های توسعه، سرمایه‌گذاری و پیشرفت به‌کارگیری خلاقیت و نوآوری و خلق درآمد در منطقه منعکس نمودن نتایج پایدار اقتصاد، اجتماع و محیط در وضعیت توسعه و فرایندهای اجرایی	بخش خصوصی و تجارت شرکت‌های تجاری گردشگری ارائه‌دهندگان خدمات گردشگری نظیر هتل‌های تجاری، ارائه‌دهندگان تورهای بین‌المللی و فراهم‌کنندگان خدمات برای فعالان در حوزه گردشگری نظیر تهیه‌کنندگان مواد غذایی درون‌مرزی یا برون‌مرزی
نشان دادن علائق کارکنان برنامه‌ریزی و توسعه منابع انسانی فراهم‌سازی خدمتی قابل‌اعتماد به‌جای درآمد	مستخدمان و بدنه مرتب طبقه کارگران و کارمندان و کارگزاران فرد فرد کارکنان در یک بخش
نمایاندن چارچوب علائق متفاوت درگیری و حضور در برنامه‌ریزی و توسعه راهبردی هماهنگ نمودن چارچوب‌های علائق و منافع و حمایت از اجرای کار ظرفیت‌سازی و فراهم نمودن مهارت و کاردانی لازم	سازمان‌های مردم‌نهاد بین‌المللی، ملی و محلی سازمان‌های مردم‌نهاد توسعه پایدار سازمان‌های مردم‌نهاد معطوف به محیط‌زیست، گفت‌وگو و فرهنگ سازمان‌های مردم‌نهاد معطوف به جامعه و ارتباطات اجتماعی
انباشت و پخش دانش حمایت سیاستی و توسعه راهبردی ظرفیت‌سازی و آموزش توصیه‌های مشخص و کارشناسانه	بدنه آموزشی و مهارتی دانشگاه‌ها، مدارس تخصصی و بدنه تعلیمی جامعه مؤسسات پژوهشی بدنه کارشناسی فنی و مهارتی و مشورتی
درگیر شدن در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری درباره گردشگری در سطح منطقه اظهار نمودن و ارتباط دادن علائق اجتماعی در سطح منطقه	اجتماع محلی انجمن‌های محلی و اجتماعی ساختارهای سنتی نظیر رئیس قبیله

پیگیری سود مشترک میان افراد اجتماع تعامل دو سویه با گردشگران به منظور تأمین سود دو جانبه وصول درآمد از هزینه‌های گردشگران	گروه‌های سازمان‌یافته نظیر زنان یا جوانان، بازرگانان رسمی و غیررسمی محلی و زنان خانه‌دار
فراهم نمودن منبع اصلی درآمد برای بخش‌های فعال در این عرصه داشتن رفتاری مسئولانه بالنسبه با محیط‌زیست و اجتماع محلی در انتخاب سفر و فعالیت‌ها انتقال اطلاعات و دیدگاه‌ها درباره مقاصد موضوعات مرتبط با توسعه پایدار گردشگری همراه با دقت و انصاف	مشتریان یا گردشگران افراد گردشگر شبکه‌های مشتری، باشگاه‌ها و جوامع سفرهای رسانه‌ای و کاربران رسانه‌های جمعی

هماهنگی میان ذی‌مدخلان و ایجاد دیدگاه‌های
کارشناسی ایفاء می‌نمایند.

یکی از الزامات مبنایی گردشگری پایدار این
است که ذی‌مدخلان متنوع به‌طور مؤثری با
یکدیگر در برنامه‌ریزی و مدیریت عناصر دخیل در
اجرای فعالیت‌های اجرایی پروژه‌ها همکاری
نمایند. این اتفاق زمانی رخ می‌دهد که ساختارهای
موجود برای هماهنگی و مشارکت مؤثر در سطح
ملی و در قالب اهداف محلی توسعه یابند.

۴. موضوعات کلیدی و مسائل اساسی توسعه گردشگری پایدار

مباحث مرتبط با توسعه گردشگری پایدار،
دارای پنج پایه و موضوع کلیدی است که در ادامه
مورد توجه قرار می‌گیرند.

۱.۴. سیاست گردشگری و دولت

این بخش از مباحث، با بازشناسی
سیاست‌های توسعه پایدار و اجرای یک راهبرد
مشخص و صریح که اصول توسعه پایدار را شامل
باشد مرتبط هستند. در این بخش به ساختارهای
دولتی یعنی وزارتخانه‌ها و مؤسسات توجه

جدول فوق نقش هر یک از ذی‌مدخلان را در
توسعه گردشگری پایدار نشان می‌دهد. آنچه در
اینجا مهم است این است که توجه داشته باشیم که
هر یک از ذی‌مدخلان توانایی آن را دارد که آثار
منفی‌ای را در مسیر تحقق گردشگری پایدار ایجاد
نماید و یا می‌تواند با انجام ندادن کامل وظایف
خود منجر به ضعف و شکست اقدامات شود.
به‌عنوان مثال، دولت‌ها ممکن است به‌طور مؤثر در
برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه گردشگری مداخله
نکنند یا شرکت‌های تجاری، سیاست‌های
استثمارگرانه‌ای را پیگیری نمایند. از سوی دیگر،
نباید ذی‌مدخلان را منفک از یکدیگر لحاظ کرد
بلکه بایستی آن‌ها را در ارتباط باهم دید. همچنین
یکی از الزامات جدی دستیابی به گردشگری پایدار
آن است که بنگاه‌های گردشگری به مسئولیت خود
در قبال محیط‌زیست، کارکنان و جوامع محلی
عمل نمایند. دولت در سطح محلی و ملی،
سیاست‌ها و چارچوب‌های راهبردی را نظیر قوانین
و رویه‌هایی که بر عملکرد ذی‌مدخلان تأثیرگذار
است ایجاد می‌نماید. در این میان سازمان‌های
مردم‌نهاد نقش بسیار مهمی در تحکیم روابط و

شغل‌هایی است که تولید می‌شوند. ارزیابی مهارت‌ها و فراهم‌سازی زمینه مناسب کارآموزی موضوع خاصی است که بایستی بدان توجه نمود.

۴.۴. کاهش فقر و ایجاد همبستگی اجتماعی

این بخش از مباحث، بر روی نقش گردشگری در کاهش فقر تمرکز دارند. این مباحث با تمهید اهدافی در حوزه گردشگری و به‌کارگیری تکنیک‌ها و زنجیره ارزش دخیل در شکل‌گیری گردشگری، به دنبال شناسایی رویکردی راهبردی هستند؛ بنابراین این بخش از مباحث، مقدمات لازم برای به دست آوردن بیش‌ترین سطح ممکن از منافع که به کاهش فقر می‌انجامد را معرفی می‌نماید. این مقدمات مبتنی بر سازوکار چند مرحله‌ای ذیل، شناسایی و قابل تحقق می‌شوند:

- ۱) توانمندسازی زنجیره‌های منابع و تدارکات محلی؛
- ۲) همکاری با بخش غیررسمی؛
- ۳) توسعه خلاقیت‌های اجتماع مبنای؛
- ۴) تأمین امنیت منافع حاصل از گردشگری برای فعالان.

۴.۵. پایداری محیط طبیعی و فرهنگی

ملاحظه پیوند مهم میان گردشگری و میراث طبیعی و فرهنگی، موضوع کلیدی این بخش است. در واقع، این بخش از مباحث به سیاست‌ها و رفتارهایی که می‌توانند سرمایه‌زیربنایی طبیعی و فرهنگی را حفظ نمایند توجه دارد؛ همچنین به مدیریت گردشگری در مناطق زیبا و نیز امنیت جریان خلق منافع ناشی از گردشگری در این

می‌شود؛ و این که چطور نهادهای دولتی می‌توانند با یکدیگر در فضای حکومت مرتبط شوند که برآیند آن توسعه گردشگری پایدار و کارایی باشد. همچنین به این موضوع توجه می‌شود که چگونه ساختارها و سازوکارهای موجود، بخش عمومی و خصوصی و سایر ذی‌مدخلان در جوامع محلی را درگیر فرایند خود می‌نماید.

۴.۲. کارایی اقتصادی، سرمایه‌گذاری و رقابت

این بخش از مباحث به کسب‌وکارها، سرمایه‌گذاری و موقعیت تجارت آزاد در چرخه اقتصادی موجود میان عوامل درگیر در توسعه گردشگری توجه دارد. در ضمن این مباحث به پیامدهای اقتصادی فعالیت‌ها، اقتصاد محلی، صنایع و کسب‌وکارهای خرد و پایدار به صورت کلی توجه می‌شود. در این بخش از مباحث، به‌طور خاص، دسترسی به بازار، کیفیت تولید و ارائه خدمت و انعطاف‌پذیری هر بخش اقتصادی مورد توجه قرار می‌گیرد. همچنین داده‌های مورد نیاز جهت برنامه‌ریزی و مدیریت فرایند توسعه گردشگری شناسایی می‌شوند.

۴.۳. به‌کارگیری نیروی کار مناسب و سرمایه انسانی

نقش اساسی گردشگری به‌عنوان آفریننده فرصت‌های شغلی یکی از وجوه کلیدی مشارکت گردشگری در توسعه پایدار است. این بخش از مباحث تاحدودی مرتبط با مقوله برنامه‌ریزی منابع انسانی است به‌گونه‌ای که نیازها پاسخ داده شوند و تا حدودی نیز مرتبط با مقوله کیفیت و شرایط

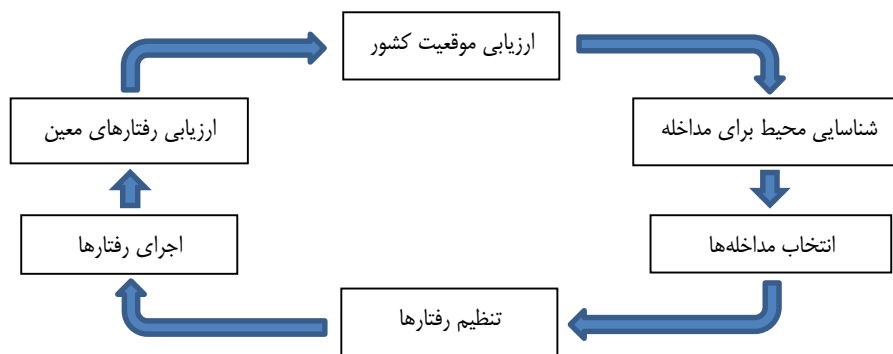

مناطق می‌پردازد. توجه خاص این بخش بر روی نمودن فعالیت‌های گردشگری با تغییرات محیط کاهش آثار تخریبی محتمل گردشگری و سازگار طبیعی و آب‌وهوا است.

پیوند بخش‌ها و زیربخش‌ها با اهداف گردشگری پایدار	
اهداف کاری هر بخش	بخش‌ها و زیربخش‌های گردشگری پایدار
تمام ۱۲ هدف ارائه شده برای نیل به گردشگری پایدار	۱. سیاست‌گذاری گردشگری و حاکمیت ۱.۱. جایگاه گردشگری در سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه ۱.۲. سیاست گردشگری و چارچوب تنظیمی ۱.۳. ترتیبات حاکمیتی و نهادی گردشگری
۱. رشد و حیات اقتصادی ۲. رونق و شکوفایی محلی ۵. رضای خاطر گردشگر	۲. عملکرد، سرمایه‌گذاری و رقابت اقتصادی ۲.۱. سنجش و مقایسه سهم گردشگری در اقتصاد ۲.۲. تجارت، سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار محیطی ۲.۳. علامت تجاری، بازار و موقعیت محصول ۲.۴. برگشت‌پذیری، امنیت و مدیریت مخاطرات
۳. کیفیت اشتغال	۳. اشتغال، کار در خور و شایسته و سرمایه انسانی ۳.۱. برنامه‌ریزی برای منابع انسانی و شرایط کار ۳.۲. ارزیابی مهارت‌ها و فراهم آوردن زمینه کارآموزی و کارورزی
۲. رونق و شکوفایی محلی ۴. عدالت و برابری اجتماعی ۶. کنترل محلی ۷. بهروزی اجتماعی	۴. کاهش فقر و ایجاد همبستگی اجتماعی ۴.۱. یک رویکرد یکپارچه برای کاهش فقر از طریق گردشگری ۴.۲. توانمند ساختن عوامل ابتدایی (مقدمات) مؤثر در شکل‌گیری گردشگری ۴.۳. متشکل و همبسته نمودن گروه‌های فعال در زمینه گردشگری ۴.۴. جلوگیری از آسیب‌های اجتماعی
۸. غنای فرهنگی ۹. ایجاد همبستگی و استحکام مادی ۱۰. تنوع بیولوژیکی ۱۱. کارایی منابع ۱۲. پاکیزگی محیطی	۵. پایداری محیط طبیعی و فرهنگی ۵.۱. پیوند وثیق گردشگری با میراث طبیعی و فرهنگی ۵.۲. تمرکز روی تغییرات آب و هوایی ۵.۳. افزایش پایداری توسعه گردشگری و عملکردهای مرتبط با آن ۵.۴. ارزیابی و رصد آثار گردشگری

مستمراً ادامه یابد تا اهداف به تدریج و طبق پیش‌بینی‌ها محقق شوند. این چرخه مقتبس از الگوی مدیریت فرایند چرخشی پروژه است که در پروژه‌های توسعه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد. مدیریت چرخه پروژه (PCM) اصطلاحی است که برای توصیف فعالیت‌های مدیریتی و نیز توصیف رویه‌های تصمیم‌سازی در طول چرخه زندگی یک پروژه به کار می‌رود. مراحل موجود در چرخه مدیریت پروژه در نمودار ذیل به‌روشنی آمده‌اند.

۵. مراحل شناسایی و اجرای مداخلات توسعه‌ای
شناسایی، طراحی و اجرای یک مداخله در راستای افزایش ظرفیت‌های تحقق یافتن گردشگری پایدار، می‌تواند به‌مثابه یک فرایند دارای مراتب ملاحظه شود که از ارزیابی موقعیت شروع می‌شود و به ارزیابی رفتارها ختم می‌گردد. این ارزیابی بایستی ناظر به درک و سنجش باشد که از موقعیت آینده مدنظر است. این چرخه ارزیابی، طراحی، اجرا و سپس ارزیابی عملکرد می‌تواند

۲. مرحله دوم، چرخه مدیریت فرایند توسعه گردشگری، موقعیت‌های محلی کشور را که متناسب با رویکرد توسعه گردشگری دارای ظرفیت گردشگری هستند شناسایی می‌نماید. این موقعیت‌ها، موقعیت‌هایی هستند که ظرفیت توسعه ساخت‌وساز و طراحی گردشگری پایدار را دارا هستند.
۳. پس از تشخیص لیستی از موقعیت‌ها، مداخله‌هایی که لازم است پیگیری شوند انتخاب

در ادامه، خطوط کلی هر یک از مراحل شش‌گانه مندرج در نمودار بالا، به‌اختصار مورد اشاره قرار می‌گیرند. سپس با جزئیات بیشتر، هریک توضیح داده می‌شوند.
۱. چرخه مدیریت فرایند توسعه پایدار گردشگری با ارزیابی آغاز می‌شود. این مرحله، در بردارنده فرایندی نظام‌مند از ارزیابی موقعیت کشوری است که توسعه پایدار گردشگری در آن موردنظر است.

1. Project Cycle Management

۵.۱. ارزیابی موقعیت و تشخیص نیازها

فرایند ارزیابی موقعیت، مبتنی بر روش شناسی‌ای است که بر اساس آن بخش‌ها و زیربخش‌های دخیل در گردشگری پیش‌تر شناسایی و لیست شدند. مشخصات روش‌شناختی برای هر یک از زیربخش‌ها، بر اساس مجموعه‌ای از موضوعات و پرسش‌ها قابل تبیین هستند. پاسخ این پرسش‌ها می‌تواند برای ارزیابی موقعیت یک کشور یا منطقه مورد استفاده قرار گیرند.

فرایند شکل‌گیری ارزیابی و پاسخ به پرسش‌ها به چند روش می‌تواند اتفاق افتد. انتخاب روش، به موقعیت و منابعی که هر کشور در اختیار دارد وابسته است. برخی از روش‌های قابل انتخاب عبارت‌اند از:

- فرایند ارزیابی بر اساس خود - ارزیابی^۱ حاکمیت و فعالان حوزه گردشگری استوار شود؛ به‌گونه‌ای که قابل تأیید باشد؛
- مجموعه‌های مشاور در توسعه، عملکرد خود را در پیوند با فعالان دولتی و غیردولتی ارزیابی کنند؛
- یک کارگروه مستقل ارزیابی را به عهده گیرد؛ میزان چشمگیری از اطلاعات ضروری برای شکل‌دهی به ارزیابی و پاسخ دادن به سؤالات از طریق اسناد موجود و در دسترس تأمین می‌شوند. اسناد کلیدی عبارت‌اند از:
- سیاست‌ها و راهبردهای توسعه‌ای
- سیاست‌ها، راهبردها و نقشه کلان^۲ گردشگری

می‌شوند. انتخاب مداخله‌ها با لحاظ مزیت‌هایی است که می‌توانند کنشگران را در راستای توسعه گردشگری یاری رسانند؛ همچنین به‌طور مشخص، مداخله‌ها در تناسب با برنامه‌های دولت انتخاب و تنظیم می‌شوند؛ کما این‌که دیگر عوامل تأثیرگذار در انتخاب مداخله‌ها نظیر توجه به منابع، ترتب موضوعات و در دسترس بودن منابع و امکانات، باید مورد توجه قرار گیرند.

۴. پس از گزینش، لازم است این مداخله‌ها در قالب روندی از رفتارها جای‌گیرند. تحقق مداخله‌های منجر به توسعه گردشگری در قالب برخی رفتارهای کاملاً مشخص، در تعامل با دولت و کنشگران (سازمان‌ها و نهادها یا افراد) مرتبط با مقوله گردشگری میسر است.

۵. رفتارها باید بتوانند یک بازه زمانی از عملکرد را تعریف نمایند. مدیریت روندها، با مسئولیت‌پذیری شفاف و گزارش مستمر لوازم و بایستگی‌های اجرای اقدامات، بایستی مورد پیگیری قرار گیرند.

۶. ارزیابی اجرای رفتارهای محقق‌کننده مداخله‌ها، بایستی روند متعارف و معمولی از اجرای اقدامات را آشکار سازد. برای این اتفاق، لازم است معیارها و شاخص‌هایی که به‌وسیله آن‌ها می‌توان ورودی، خروجی و آثار فعالیت‌ها را سنجید به دست آورد.

1. self-assessment
2. master plan

• فعالان دولتی مرتبط با گردشگری یعنی نهادهای فعال در موضوع محیط‌زیست و ارتقای سرمایه‌گذاری و مانند آن‌ها

• مسئولان منطقه‌ای

• مؤسسات بخش خصوصی گردشگری

• مؤسسات مردم‌نهاد فعال در زمینه توسعه، فقر، سرمایه‌گذاری و محیط‌زیست

• دانشگاه‌ها و مؤسسات درگیر با تحقیق و آموزش گردشگری

در ارزیابی، این مهم است که فرایند ارزیابی با سرعت انجام شود تا بتواند تصویری سراسری و کلان به دست آورد و نقاط ضعف را شناسایی نماید و مهم‌تر آن است که نیازها و چالش‌های شناسایی‌شده را با اولویت‌های ملی پیوند دهد. همچنین ارزیابی و تحلیل جامع بخش گردشگری، مقدمه‌ای برای نیل به راهبرد و نقشه کلان گردشگری است. در حقیقت، نیاز به یک چنین تحلیل و ارزیابی به هنگام مداخله در واقعیت عینی، شناسایی و درک می‌شود.

بدین ترتیب، مرحله شناسایی چرخه مدیریت پروژه در پی ارزیابی رخ می‌دهد. به لحاظ روشی، می‌توان آن دسته از اطلاعات را که جنبه مشاوره‌ای دارند در قالب تکمیل مجموعه‌ای از پرسش‌نامه‌ها که مشتمل بر پاسخ‌های کوتاه به پرسش‌ها باشند به دست آورد.

• اسناد سیاسی و راهبردی مرتبط با تجارت و سرمایه‌گذاری؛ و یا مرتبط با منابع انسانی، شامل آموزش^۱ و تربیت^۲؛ و یا مرتبط با محیط و منابع طبیعی، مشتمل بر تغییرات آب‌وهوا و فرهنگ

• قوانین مصوب مرتبط با گردشگری (لوايح و طرح‌های قانونی)

• سایر قوانین اولیه مؤثر بر بخش گردشگری: آیین‌نامه‌ها و قوانین بخشی مرتبط با حوزه کار، برنامه‌ریزی و محیط‌زیست و مانند آن‌ها

• گزارش‌های سالیانه وزارت و سازمان گردشگری و بدنه فعالان گردشگری

• اطلاعات آماری مرتبط با عملکرد بخش گردشگری

• مطالب و اطلاعات ترویجی و پایگاه‌های اینترنتی موجود

علاوه بر ملاحظه داده‌ها و اطلاعات بالا، فرایند اصلی ارزیابی با مجموعه‌ای از مشاوره‌ها همراه خواهد بود. اخذ این مشاوره‌ها مستلزم مشاهده عملکرد گروه‌های اصلی فعال در زمینه گردشگری است؛ از جمله

• وزارت یا سازمان گردشگری

• بدنه رسمی گردشگری یعنی سازمان‌های ملی گردشگری

• سایر وزارتخانه‌های کلیدی یعنی سازمان‌های مسئول در قبال توسعه، امور مالی، تجارت، استخدام نیروی کار، محیط‌زیست و میراث فرهنگی و طبیعی

1. education
2. training

۲.۵. انتخاب مداخله‌ها

فرایند انتخاب مداخله‌ها پس از استخراج لیستی طولانی از نتایج ارزیابی پیگیری می‌شود. مداخله‌های انتخابی با ملاحظه سه شاخصه الف) تناسب با بافت سیاست‌های موجود، ب) تحقق‌پذیر بودن و ج) اثرگذار بودن، انتخاب می‌شوند. مداخلات بایستی موضوع مذاکرات میان دولت و سایر بخش‌های درگیر با موضوع گردشگری باشند. در واقع، نقطه اصلی اقدام با یک انتخاب شروع می‌شود.

بافت راهبردی و سیاستی موجود برای انتخاب اقدامات و اولویت‌بندی آن‌ها، در قالب لایه‌های مختلفی می‌تواند ملاحظه شود. در ادامه، برخی از موضوعات کلیدی‌ای که لازم است مورد توجه قرار گیرند آورده شده است:

- سیاست‌ها، اولویت‌ها و مزیت‌های سراسری و غیربخشی‌ای که کمک‌کننده فعالیت توسعه‌ای هستند. به‌عنوان مثال، سیاست‌های تجویزی از سوی سازمان‌های جهانی یا منطقه‌ای یا ملی که بستر سیاستی فعالیت‌های توسعه‌ای هستند.
- برنامه‌هایی که در مذاکرات با دولت مورد توافق قرار گرفته‌اند. این برنامه‌ها ناظر به نیازهای دارای اولویتی هستند که در موضوع گردشگری پیش‌تر شناسایی شده‌اند. لیست اقدامات و مداخلات بایستی با نیازهای دارای اولویت مطابقت نمایند تا بتوان اطمینان حاصل نمود کاستی‌هایی که در هر منطقه مهم انگاشته شده‌اند مورد توجه قرار گرفته‌اند.
- سایر سیاست‌ها و راهبردهای توسعه که در موضوعات دیگر مورد توافق قرار گرفته‌اند نیز

بایستی ملاحظه شوند. همچنین جهت‌گیری مشخص‌شده دولت در راستای توسعه و نیز نیازهایی که در این زمینه شناسایی شده‌اند باید ملاحظه شوند. ملاحظه سیاست‌های موجود و نیازهای دارای اولویت شناسایی شده، برای آن است که با تحلیل وضعیت بتوان از تعارض یا تراحم یا اقدام موازی در فعالیت‌ها پرهیز نمود و به یک راهبرد کلان و جامع در موضوع توسعه گردشگری رسید.

• پروژه‌ها و طرح‌های مشخص گردشگری که از قبل موجودند نیز باید ملاحظه شوند. شناسایی پروژه‌های تعریف‌شده‌ای که پیش‌تر به‌خوبی مطالعه و تحقیق شده‌اند لکن همچنان در جستجوی منابع هستند تا امکان اجرایشان بیابند، بسیار مهم است.

• وضعیت سایر فعالان در زمینه توسعه لازم است دیده شود؛ چراکه ممکن است آن‌ها در برخی پروژه‌های مرتبط با گردشگری معاونت داشته یا علاقه‌مند باشند در آینده مشارکت نمایند.

مجموعه‌ای از مداخله‌ها و اقدامات قابل انتخاب، مربوط به ماهیت رفتار مداخله است. از این رو، انتخاب مداخلات باید با توجه به ملاحظات ذیل باشد:

- اثر مناسب یک مداخله مشخص، توانمندی آن مداخله در دستیابی به اهداف توسعه و ایجاد تغییر است.
- به اجرا درآمدن کارهای مرتبط با موضوع گردشگری مستلزم گذر دوره‌ای از زمان است.
- در ساحت منابع هم به منابع مالی و هم به منابع انسانی نیاز است.

- انجام تحقیقات، مطالعات و گزارش رشد دانش در موضوعات مرتبط
- تکمیل نمودن مجموعه و نحوه انتشار داده‌ها و اطلاعات
- شناسایی نمودن نیازها و رفع موانع
- توسعه بخشیدن به ارتباطات و شبکه‌های ارتباطی میان فعالان
- طراحی و به انجام رساندن پروژه‌های مشخص، از جمله پروژه‌های پیشگام و نمونه
- برقرار ساختن و تقویت نمودن مدیریت نظام روابط موجود در رابطه با گردشگری و ابزارهای سیاستی آن از جمله مشوق‌های قابل ارائه به فعالان حوزه گردشگری
- ارتقا بخشیدن به آگاهی و مستحکم نمودن ارتباطات از هر نوع که هست
- آموزش دادن و ایجاد توانمندی‌های عمومی و خاص در فعالان.

۵.۴. اجرا و ارزیابی فعالیت‌ها

اندازه و ماهیت انجام وظایف در تناظر و تناسب کامل با هدف محوری مداخله و فعالیت‌هایی که در آن راستا باید انجام شوند، تعریف می‌شود. برخی فعالیت‌ها، نظیر آماده‌سازی و اجرای نقشه‌ها و پروژه‌ها ممکن است یک سال و یا بیشتر به طول بیانجامند. برخی دیگر از فعالیت‌ها، نظیر توانمندسازی فعالان ممکن در ظرف کمتر از یک ماه تکمیل شوند. نحوه انجام مداخلات به شیوه‌های مختلف می‌توانند به انجام رسند؛ برخی مستقیماً توسط

- خدماتی که در زمان اجرای مداخلات لازم هستند باید در دسترس باشند.
- آثار مداخله‌ها در توانمند نمودن فعالان حوزه گردشگری باید مشاهده‌پذیر باشد.

۵.۳. قاعده‌مند سازی و صورت‌بندی^۱ مداخله‌ها و رفتارها

زمانی که مناطقی برای مداخله انتخاب می‌شوند، تلاش می‌شود نیازهای مشخص شده در قالب صورت‌بندی خاصی از مداخله‌ها و برنامه‌ریزی که رفتارهای مشخصی را به وجود می‌آورد پاسخ داده شوند. روش‌شناسی نحوه مداخله، متناسب با هر موضوعی، درون زیربخش‌های کاری، پیشنهادهایی ارائه می‌دهد. این پیشنهادها بایستی مورد ملاحظه و مذاکره میان دولت و سایر فعالان در زمینه گردشگری باشند؛ چراکه این پیشنهادها نقاط شروع تحقق یافتن مداخله و رفتارهایی هستند که قرار است موجب بهبود وضعیت موجود شوند.

به لحاظ روش‌شناختی، رؤس کلی رفتارها را به شکل ذیل می‌توان به صورت کلی طبقه‌بندی نمود:

- تقویت نمودن ساختارها و فرایندهای حاکمیتی
- توسعه سیاستی و سیاست‌گذاری
- آماده نمودن و بهبود بخشیدن به راهبردها و نقشه‌ها در سطوح مختلف جغرافیایی و موضوعی
- اجرای سیاست‌ها، راهبردها و نقشه‌ها
- بازخوانی و تقویت نمودن قوانین موضوعه و آیین‌نامه‌ها

1. formulation

خانمه: گردشگری به مثابه برنامه کار رشد سبز، راهی به سوی آینده

رویکردی که این تحقیق در تبیین ابعاد روش‌شناختی پیوند متقابل توسعه و گردشگری ارائه می‌دهد، مبنایی برای توسعه مستحکم گردشگری در آینده فراهم می‌آورد. در این تحقیق، سعی شده است با تبیین حدود مسئولیت‌های بخش‌ها و زیربخش‌های دخیل در حوزه گردشگری، در قیاس باهم، حدود دستکاری و کمک هر بخش و نیز اصول روش‌شناختی سیاست‌گذاری در زمینه توسعه گردشگری پایدار به‌خوبی تبیین شوند. در این رویکرد به پیوند و روابط طبیعت، محیط‌های فرهنگی و جوامع میزبان در شکل‌دهی به فرایند اقتصادی توسعه گردشگری توجه شده، و آنچه همواره مدنظر است آن است توسعه گردشگری نه تنها منجر به تخریب در طبیعت، محیط فرهنگی و جوامع میزبان نشود بلکه به رشد و توسعه پایدار آن‌ها بیانجامد.

دولت و برخی دیگر در قالب قراردادهای میان دولت با فعالان خصوصی حوزه گردشگری به سرانجام می‌رسند. در هر روشی که برای انجام فعالیت انتخاب می‌شود، موفقیت به مدیریت موفق و مؤثر پروژه بستگی دارد. پیش‌تر به لزوم نقش‌آفرینی حاکمیت و مدیریت ساختارهای مرتبط با موضوع اشاره کردیم. تمامی فعالیت‌ها، باید به‌دقت و با وضوح کافی، بر اساس نظام تقسیم مسئولیتی که مصوب و پذیرفته شده است، طراحی شوند. فرایند نظام‌مند و سیستماتیک بررسی و گزارش‌گیری از روند انجام پروژه‌ها باید در خود مکان انجام پروژه صورت پذیرد. رصد و ارزیابی روندها باید از همان مرحله آغاز تا پایان طراحی شده باشد. برای رصد به موقع و منظم، بایستی شاخصه‌های کاربردی‌ای که هر سه مقطع فراوری‌ها^۱، خروجی‌ها^۲ و آثار رفتارها^۳ را ارزیابی می‌کنند را شناسایی نمود.

Reference

Sustainable Tourism for Development, World Tourism Organization (UNWTO), pp. 16-37

1. outputs
2. outcomes
3. impacts of actions